SOCIĀLĀ EKONOMIKA LATVIJĀ

Imants Lipskis
Labklājības ministrijas
Darba tirgus politikas departamenta direktors

Līdzfinansē Eiropas Savienība
2027 Nacionālais attīstības plāns
Labklājības ministrija
Sociālā ekonomika Latvijā

Labklājības ministrija

Sociālā ekonomika Latvijā

Konference
Sociālā ekonomika Latvijā – no labas gribas līdz pārmaiņām
15/10/2026

Sociālā ekonomika Eiropas Savienībā un Latvijā

2021

EK Sociālās ekonomikas plāns

Mērķis:

veicināt sociālās inovācijas, atbalstīt sociālās ekonomikas attīstību un stiprināt tās sociālās un ekonomiskās pārveides spēju

sekmēt sociālās ekonomikas **pamatmērķus 2030. gadam**:

- palielināt nodarbinātības līmeni
- samazināt nabadzības un Sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaitu

2023

Eiropas Padomes ieteikums par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi

Risināmās problēmas:

- piekļuve darba tirgum;
- sociālā iekļaušana;
- prasmes;
- sociālā inovācija un ilgtspējīga ekonomiskā attīstība;
- piekļuve publiskajam un privātajam finansējumam;
- piekļuve tirgiem un publiskajam iepirkumam;
- valsts atbalsts;
- nodokļu sistēma;
- sociālās ietekmes mērīšana un pārvaldības;
- pamanāmība un atpazīstamība;
- Eiropas Savienības atbalsts;
- īstenošana, uzraudzība un izvērtēšana

2026

Latvijas Sociālās ekonomikas plāns 2026-2029

Galvenie plāna virzieni:

1. Institucionālie risinājumi
2. Mērķa grupu atbalsts
3. Sistēmiskie risinājumi

2,8 miljoni sociālās ekonomikas organizācijas un uzņēmumi
13,6 miljoni jeb aptuveni **6,2%** no visiem nodarbinātajiem
Brīvprātīgais darbs, kas pielīdzināms apt. **5,5 milj.** pilna laika darba vietu
Aptuveni **8% no ES IKP** (ekonomiskā vērtība 1,4 – 1,5 triljoni eiro gadā)

Vairāk kā **20 000** organizāciju un uzņēmumu
Aptuveni **28 000** nodarbināto
2-3% no IKP jeb aptuveni 0,8-1,3 miljardi eiro gadā ekonomiskās aktivitātes izteiksmē
(uz vienu iedzīvotāju aptuveni 465-700 eiro gadā)

Labklājības ministrija

Sociālās ekonomikas plāns 2026–2029

Institucionālais virziens	Mērķa grupas virziens	Sistēmiskais virziens
Tiesiskais ietvars, atbildības, uzraudzība	**Piekļuve darba tirgum un sociālā iekļaušana**	**Sociālo ekonomiku veicinošo sistēmu attīstība**
- Definīcija - Atbildību sadalījums - Reģistri un dati - Regulārs monitorings - Sociālās ietekmes izvērtējumi - Konsultatīvā padome	- Darba integrācija un mērķa grupu sasniegšana - Pakalpojumu attīstība sociāli iekļaujošākai sabiedrībai - Prasmju attīstība - Sociālās inovācijas	- Piekļuve finansējumam - Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi - Nodokļu sistēmas atbalsts - Pamanāmība un atpazīstamība - Sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmas stiprināšanas pasākumi

Labklājības ministrija

Sociālā ekonomika – definīcija

Juridiskā forma

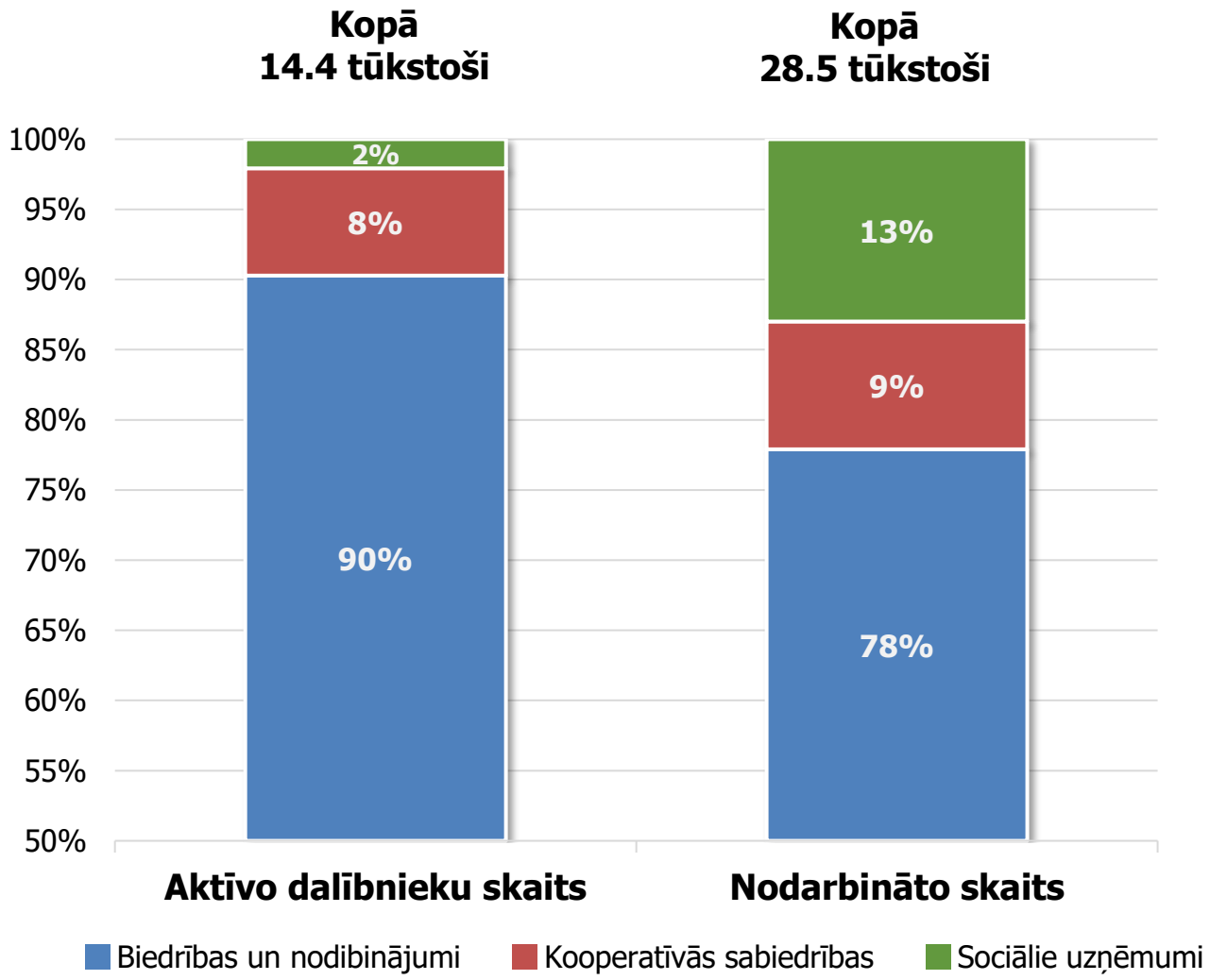
- **Biedrības un nodibinājumi** (tai skaitā sabiedriskā labuma organizācijas)
- **Sociālie uzņēmumi**
- **Kooperatīvās sabiedrības** (tai skaitā krājaizdevu sabiedrības)

Pazīmes

- **Privātas struktūras** – neatkarīgas no publiskā sektora iestādēm
- Sniedz pakalpojumus **saviem biedriem vai sabiedrībai**
- **Cilvēki, kā arī sociālie vai vides aizsardzības mērķi ir prioritāri** salīdzinājumā ar peļņu
- Lielāko daļu savas **peļņas atkārtoti iegulda** savu **sociālo vai vides aizsardzības mērķu sasniegšanai**, darbojas dalībnieku, klientu vai visas sabiedrības interesēs
- Īsteno **demokrātisku** (līdzdalības) **pārvaldības** formu

Labklājības ministrija

Sociālās ekonomikas dalībnieki
(2024. gada dati)

Labklājības ministrija

Sociālā ekonomika – kāpēc tā ir svarīga?

Sociālā ekonomika Latvijā

- Sociālā ekonomika kā trešais sektors – blakus valstij kā pakalpojumu sniedzējai un privātajiem uzņēmējiem
  - palīdz aizpildīt robus – jomās, kuras nenosedz ne valsts pakalpojumi, ne privātie uzņēmēji
  - nodarbina cilvēkus, kuriem grūtāk iekļauties darbu tirgū
  - darbojas mazāk attīstītajos reģionos, kur ir zemāka ekonomiskā aktivitāte
  - aktivizē iedzīvotāju līdzdalību vietējo kopienu un interešu grupu iniciatīvās
  - stiprina ekonomikas noturību, īpaši krīžu laikā

Labklājības ministrija

Sociālie uzņēmumi

Sociālā uzņēmējdarbība Latvijā

Sociālais uzņēmums ir **SIA**:

- kurai piešķirts **sociālā uzņēmuma statuss** un
- kura **veic saimniecisko darbību**,
- kas **rada labvēlīgu un nozīmīgu sociālo ietekmi**,
  - **nodarbinot mērķa grupas** vai
  - uzlabojot dzīves kvalitāti **mazāk aizsargātām sabiedrības grupām**, (piemēram, sociālo, veselības aprūpes vai izglītības pakalpojumu sniegšana), vai
  - veicot citas **sabiedrībai nozīmīgas darbības**, kas rada ilgstošu pozitīvu sociālo ietekmi (piemēram, iekļaujošas pilsoniskas sabiedrības veidošana, atbalsts zinātnei, vides aizsardzība un saglabāšana, dzīvnieku aizsardzība vai kultūras daudzveidības nodrošināšana).

Sociālais uzņēmums:

- novirza peļņu sociālo mērķu sasniegšanai
- nodarbina algotus darbiniekus
- nav sodīts par pārkāpumiem nodokļu, darba tiesību, darba aizsardzības, patērētāju tiesību aizsardzības jomā (laba reputācija)

Atbalsts sociālajiem uzņēmumiem

- Altum **granti**
- **Konsultācijas** biznesa projekta sagatavošanai
- **Kompensācijas** par personu ar invaliditāti un garīga rakstura traucējumiem nodarbināšanu
- Tiesības nodarbināt **brīvprātīgos**
- Publiskas personas un to kapitālsabiedrības var nodot savu mantu sociālajiem uzņēmumiem **bezatlīdzības lietošanā**
- Publiskas personas var nodot kustamo mantu **bez atlīdzības sociālo uzņēmumu īpašumā**
- Pašvaldības var noteikt sociālajiem uzņēmumiem **Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus**

Labklājības ministrija

Sociālie uzņēmumi Latvijā

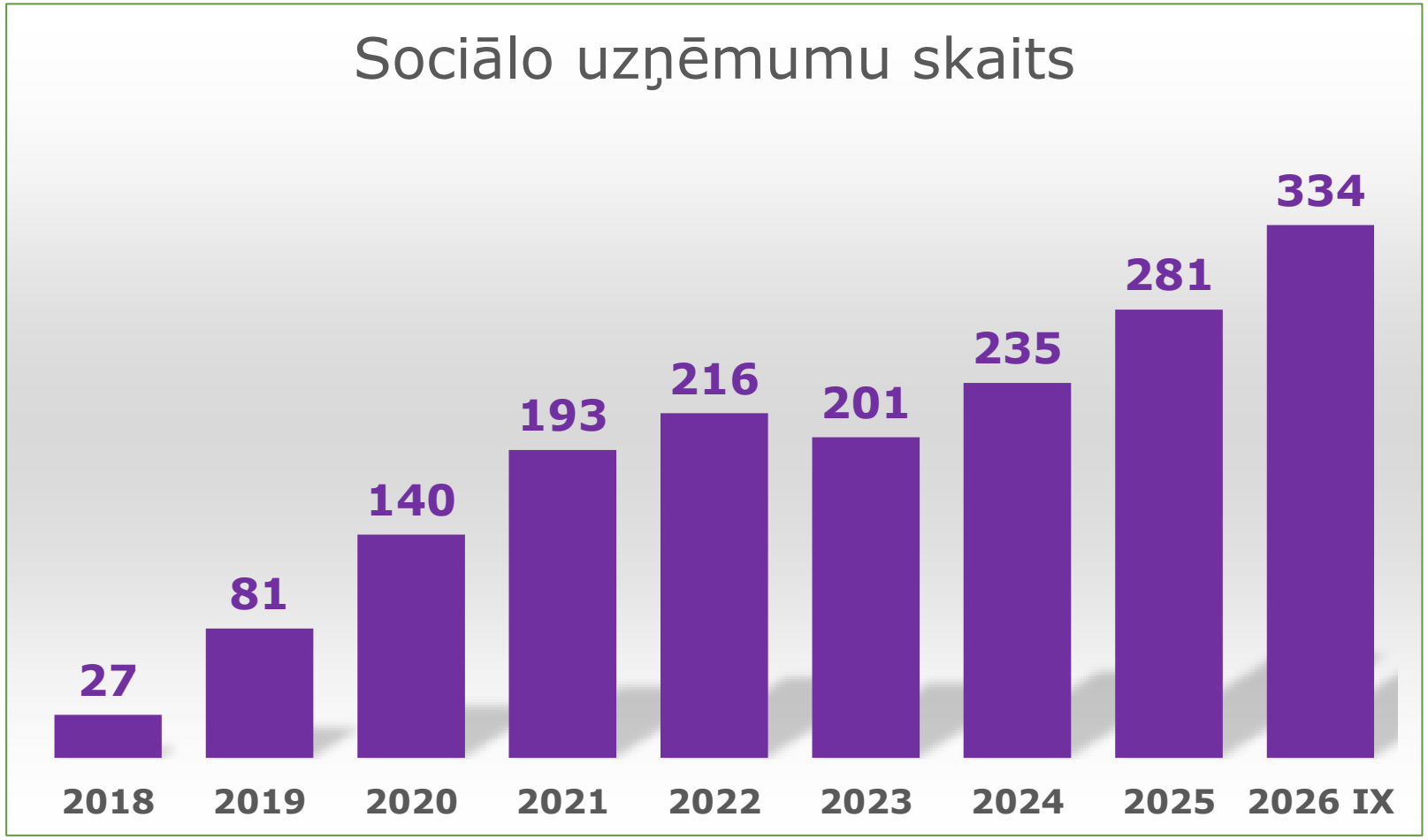
30.09.2026.

Aktīvie sociālie uzņēmumi – 334

Pavisam ticis piešķirts sociālā uzņēmuma statuss – 448

Atcelts vai atņemts statuss - 114

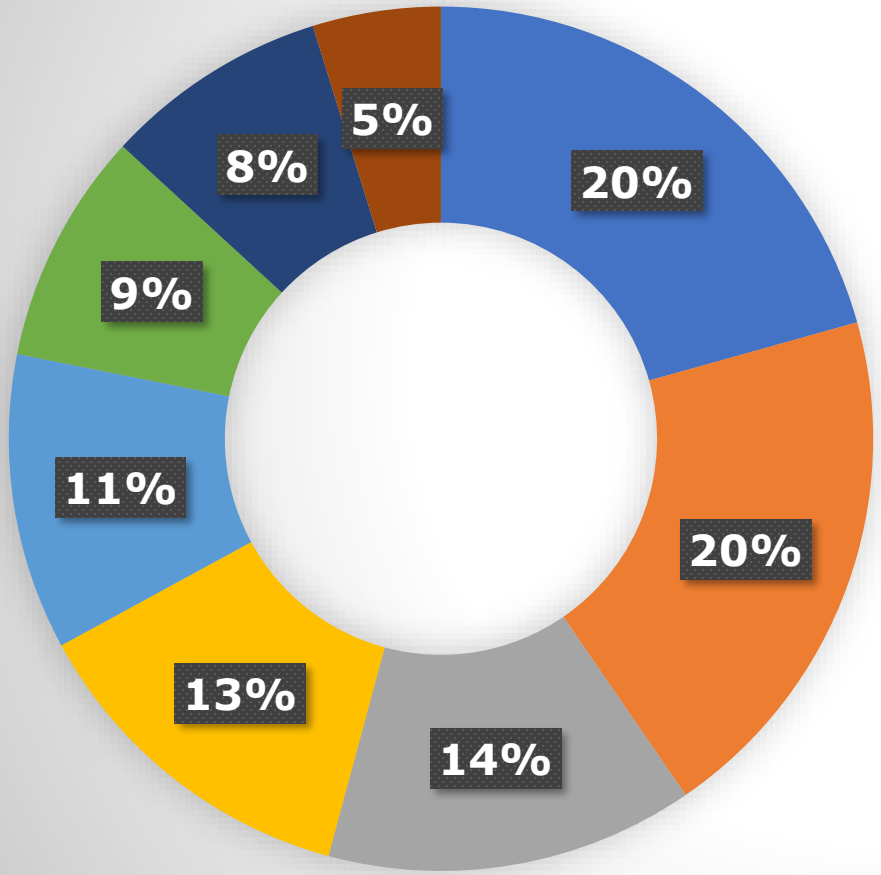
Sociālā uzņēmējdarbība Latvijā

Labklājības ministrija

Sociālie uzņēmumi pa darbības jomām
(30.09.2026.)

Aktīvie sociālie uzņēmumi – kopā 334

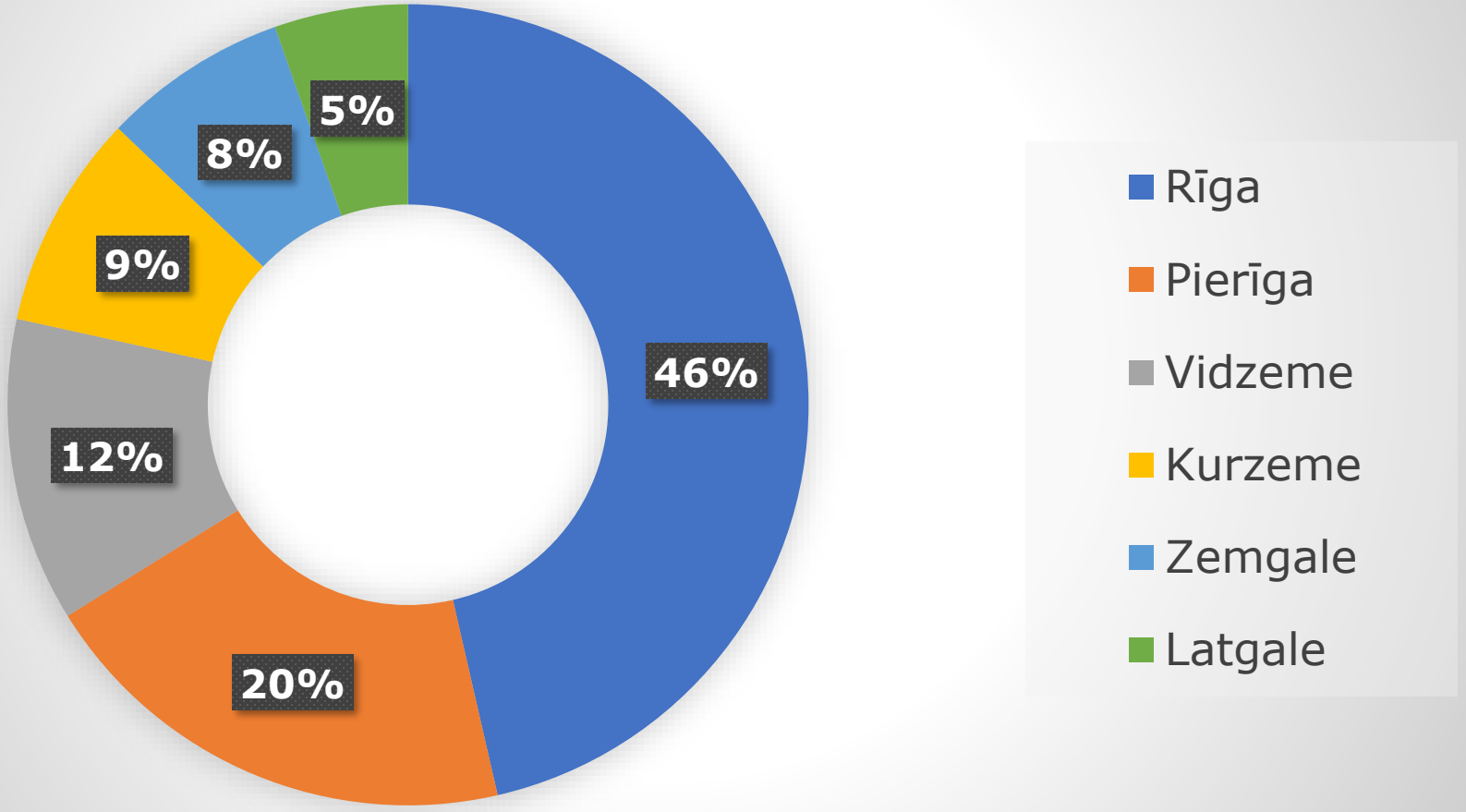

- Izglītība
- Darba integrācija
- Iekļaujoša pilsoniskā sabiedrība, kultūras daudzveidība
- Veselības aprūpe
- Sports, rekreācija
- Sociālie pakalpojumi
- Atbalsts sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām
- Vides aizsardzība, dzīvnieku aizsardzība

Labklājības ministrija

Sociālie uzņēmumi pa reģioniem
(30.09.2026.)

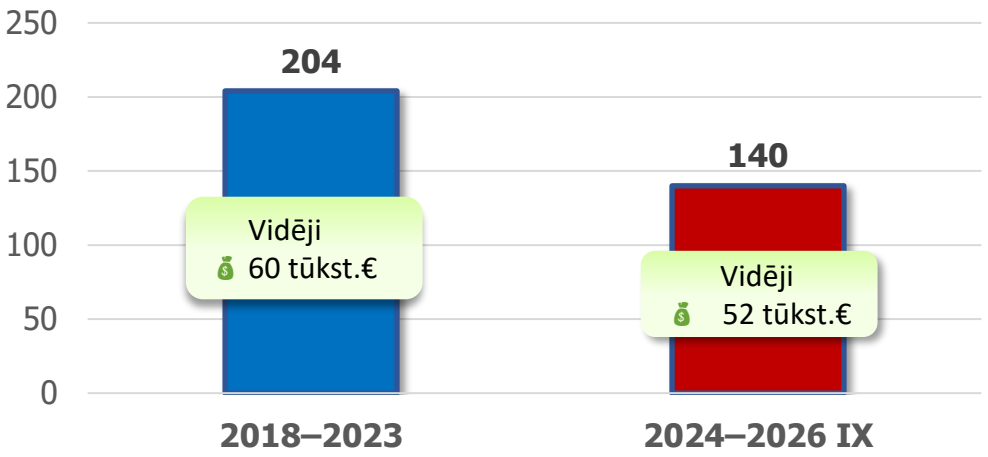
Aktīvie sociālie uzņēmumi – kopā 334

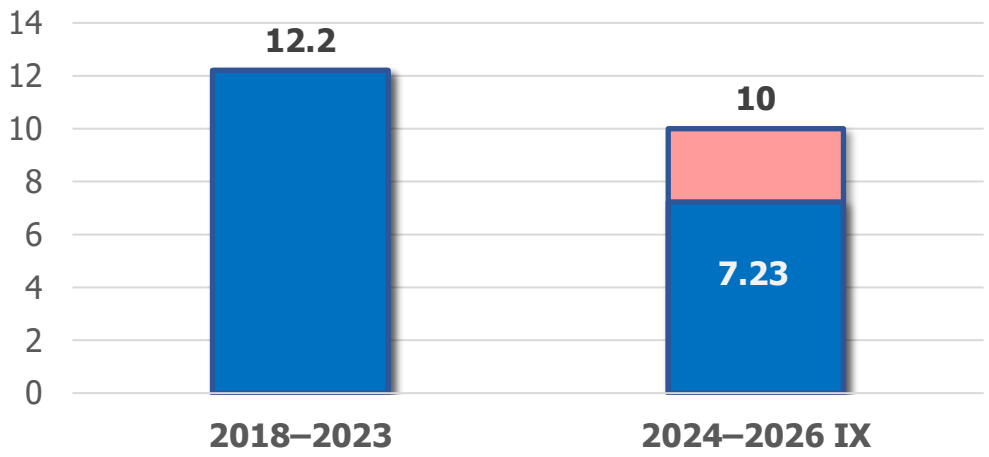
Labklājības ministrija

ALTUM grantu finansējums

Altum finansēto biznesa projektu skaits

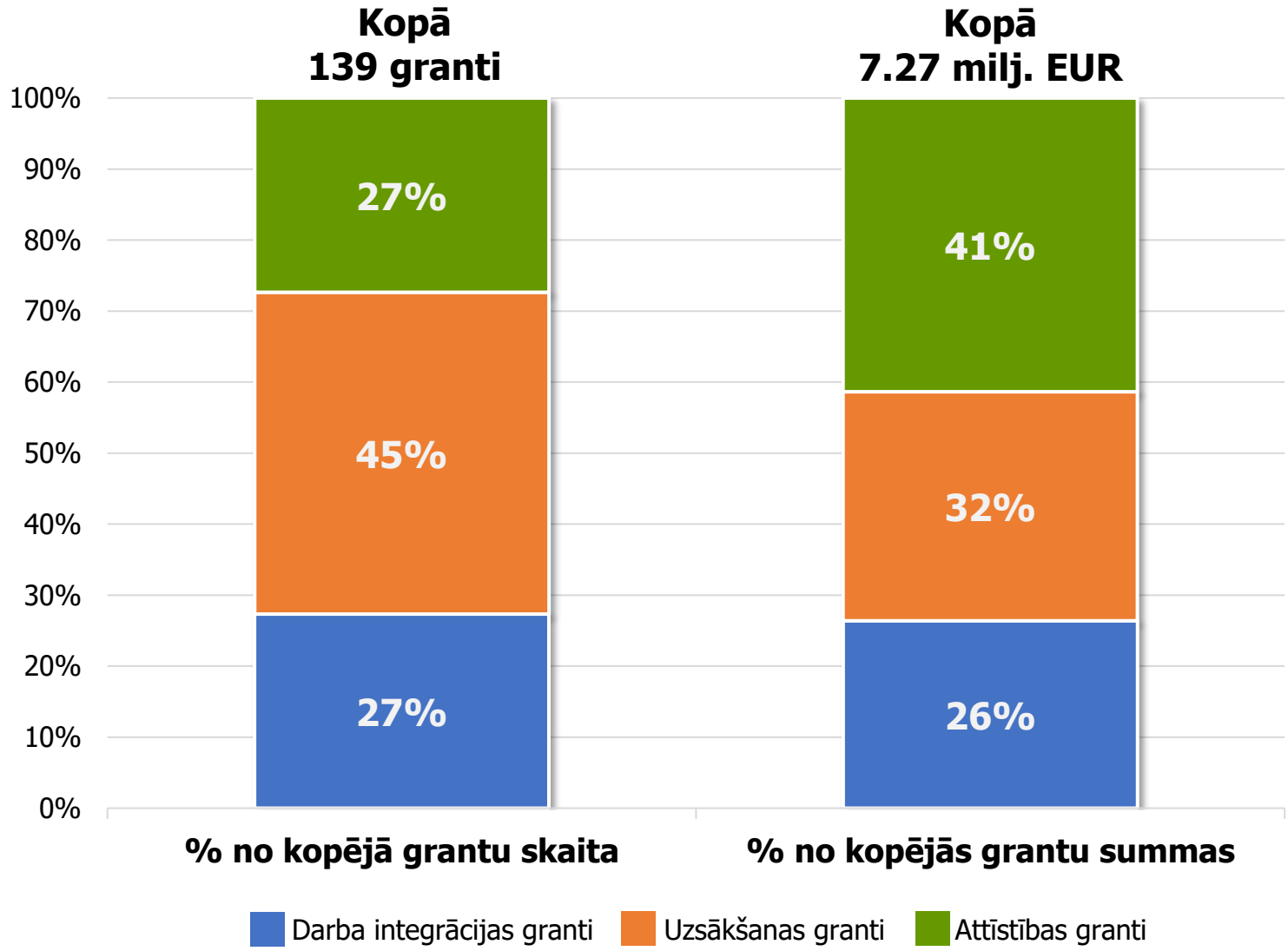
Altum finansējums un noslēgtie līgumi (milj. EUR)

Granti (2024 – 2026 IX)	Skaits	Summa (milj. EUR)
Altum piešķīris grantus	143	7.37
Altum noslēgti granta līgumi	140	7.23
Īstenojuši biznesa projektus	36	2.00

Labklājības ministrija

ALTUM granti
(2024–2026 IX)

Brīvprātīgais darbs – ieguldījums sociālajā ekonomikā

Apvienoto Nāciju Organizācija ir pasludinājusi 2026. gadu par Brīvprātīgo gadu ilgtspējīgai attīstībai

Brīvprātīgais darbs – horizontāls īstenošanas jautājums

Brīvprātīgā darba organizētāji

- **Biedrības un nodibinājumi, tai skaitā arodbiedrības un to apvienības**
- **Valsts un pašvaldību iestādes**
- **Politiskās partijas un to apvienības**
- **Sociālie uzņēmumi**

Brīvprātīgā darba nozīme sabiedrībā – iesaiste

Brīvprātīgais darbs skaitļos

Ikmēneša brīvprātīgo īpatsvars **pasaulē**:
15% jeb 862 miljoni cilvēku[1]

Pasaulē vidēji 20% iedzīvotāju ir veikuši brīvprātīgo darbu[2]

Lielākā daļa brīvprātīgā darba joprojām tiek organizēta neformāli un tajā piedalās 14,3 % pasaules iedzīvotāju[1]

Sabiedrības iesaiste brīvprātīgajā darbā **Latvijā**:
2022.gadā – 6,2%
2015.gadā – 7,3%[3]

18% Latvijas jauniešu (pēdējo 12 mēnešu laikā) bija iesaistījušies brīvprātīgajā darbā[4]

19% rīdzinieku (2024) trīs gadu laikā brīvprātīgi strādājuši vairāk nekā vienu reizi[5]

[1] ANO 2022.gada ziņojums «Building Equal and Inclusive Societies»
[2] «CAF World Giving Index» 2019.gada ziņojums
[3] EUROSTAT dati
[4] IZM/JSPA dati
[5] Rīgas domes dati

Brīvprātīgais darbs – ieguvumi un ekonomiskā vērtība

Brīvprātīgie:

Attīsta prasmes — komunikācija, organizēšana, komandas darbs.

Veicina personīgo izaugsmi — paplašina redzesloku, veido empātiju.

Saņem gandarījumu — sajūta, ka esi palīdzējis, ir nenovērtējama.

Bonuss karjerai — pieredze var būt vērtīga darba devējiem.

Sabiedrība:

Risina sociālās problēmas — palīdz senioriem, bērniem, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, vides aizsardzībā u.c.

Veicina solidaritāti — cilvēki jūtas tuvāki un atbildīgāki viens par otru.

Stiprina pilsonisko sabiedrību — veido aktīvus, līdzdalīgus iedzīvotājus.

Organizācija:

Palielina kapacitāti — vairāk roku nozīmē vairāk paveikta darba.

Veido saikni ar sabiedrību — brīvprātīgie ir tilts starp organizāciju un cilvēkiem.

Veicina uzticību — sabiedrība redz, ka organizācija darbojas ar sirdi.

- ✓ Latvijā brīvprātīgajā darbā iesaistās vidēji 250 000 cilvēku gadā, veltot 2,5 miljonus stundu brīvprātīgā darba.
- ✓ Brīvprātīgā darba tiešā ekonomiskā vērtība varētu būt aptuveni 30 miljoni eiro gadā, bet kopējais sociālekonomiskais devums ap 60-90 miljoni eiro gadā (0,1-0,2% no IKP). Brīvprātīgais darbs dod aptuveni 5-10% no visas sociālās ekonomikas.

Senioru skolas – sociālās ekonomikas daļa

Senioru skolas – aktīvi seniori, stipras kopienas

- nodrošina regulāras un mērķtiecīgas mācīšanās iespējas
- veicina veselīgāku dzīvesveidu
- stiprina senioru iesaisti sabiedrībā un darba tirgū

SENIORU SKOLAS

Sadarbības partneris:

Sabiedrības integrācijas fonds

35 senioru skolas

katrā plānošanas reģionā - 7

3500 seniori

Īstenošanas ilgums:

2026 - 2028

Finansējums:

1,5 milj. eiro

Labklājības ministrija

Sociālā ekonomika Latvijā

Paldies!

Sociālā uzņēmējdarbība Latvijā

Līdzfinansē Eiropas Savienība

2027 Nacionālais attīstības plāns